

סיכויים וסיכונים במדיניות ה"מעורבות" (ENGAGEMENT)

מרק הלר

דומה כי הנשיאות של ברק אובמה הופכת את ה"מעורבות" (ENGAGEMENT) לסיסמת מדיניות החוץ שלה, ומזמנת בכך עידן חדש של חתירה למעורבות בקשרי חוץ. סערת ההתלהבות שהתחוללה בעקבות גישתו ה"רעננה" של אובמה לשאר העולם נגזרת ללא ספק מהאמונה הישנה, כי אפשר להשיג באמצעות אינטראקציה חיובית עם יריבים ואויבים יותר השגים מאשר בעימות עמם או בבידודם. אך לא פחות מכך, התלהבות זו היא תולדה של תחושת ההקלה שחשו רבים מן העובדה שהנשיא אובמה מיתג את מדיניותו מיתוג שונה מזה של קודמו, וכן בשל העובדה, כי הוא שונה בתפישותיו ועמדותיו מקודמו – ג'ורג' ו' בוש. עם זאת, המונח "מעורבות" הוא מונח מעורפל למדי. הבנה מחודדת יותר של משמעות המונח נחוצה כדי שאפשר יהיה לממש את הפוטנציאל הגלום בו ולהימנע מהמלכודות הטמונות בו. החשוב מכול, יש להקפיד להשתמש בו כמכשיר מדיניות, ולא כיעד העומד בפני עצמו.

מעורבות: אסטרטגיה או תרפיה?

אין הגדרה מוסכמת ל"מעורבות" כאסטרטגיה פוליטית. הוועדה המייעצת לממשלת בריטניה בנושאי פיתוח כלכלי וחברתי בר קיימה (Sustainable Development Commission) מהללת את המונח ENGAGEMENT באמרה כי הוא "מונח גנרי שימושי לבדיקת כלל הגישות של רתימת בעלי מניות, במקום להגדיר תהליך ספציפי. ניתן להשתמש במונח לסוגים שונים של מעורבות ופעילויות". תפיסה צינית יותר של ה"לונדון סאנדיי טיימס" גורסת כי פירוש המונח היה בעבר פגישה או הבטחה להינשא, אך בכל הקשור לשיח הפוליטי הפנימי לפחות, המונח שגור כיום בפי פוליטיקאים ה"מעוניינים" לדבר אל' או אפילו 'להאזין' לציבור הבוחרים שלהם (האחרון הוא הנפוץ יותר)", על פי רוב, בקרב חברי

מרק הלר הוא חוקר בכיר במכון למחקרי ביטחון לאומי

פרלמנט העומדים לאבד את תפקידיהם. בתחום מדיניות החוץ, הפירוש המקובל של מונח זה הוא מאמץ מודע לא רק לתקשר ישירות עם שחקנים בינלאומיים אחרים (כמו שעשה ממשל בוש הראשון עם סאדאם חסיין ב־1991, ערב המלחמה ששמה לה למטרה להוציא את עיראק מכווית), אלא גם לקיים אינטראקציה בונה שתאפשר, באמצעות מחוות רטוריות ותמריצים חומריים, להשיג ללא אלימות את יעדי מדיניות החוץ. ככזה, המונח "מעורבות" מתפרש כניגוד הקוטבי של הגישה המתעמתת, גם אם לא אלימה, כלפי יריבים ואויבים שמהותה חרם ונידוי.

מעורבות וחלופתה: מבחן התוצאות

המחלוקת בין שתי גישות אלו מנוסחת לעתים במונחים הומניטריים. לדוגמה, כשמטילים חרם דיפלומטי שמלווה בסנקציות כלכליות וחברתיות, קובלים המבקרים, כי אמצעים אלה דנים אנשים מן השורה – האזרחים התמימים, למצוקה ולסבל במקום לפגוע באדריכלים האמתיים של המדיניות מעוררת ההתנגדות – מנהיגים ספציפיים או אפילו המשטר בכללותו. עם זאת, על פי רוב, הטענות מתמקדים בשאלה פרגמטית יותר: "איזו גישה מבין השתיים צפויה לחולל את השינויים הנדרשים ממושא הפעולה?" התומכים בגישה המעורבת עומדים על דעתם כי אינטראקציה תסייע בהפגת אי־הבנות אפשריות עם היריב, תיצור אווירה נוחה יותר להשגת הסכמה באמצעות הפחתת חוסר הביטחון שלו וחדשות בדבר כוונה עוינת, ותשפיע על נכונותו להיענות לדרישות המוצגות לו, באמצעות קידום האינטרסים שלו. בידוד וחרם, לעומת זאת, יעצימו בצד השני הן את הרצון להתנגד לשינוי (פן תתפרש ההיענות ככניעה) והן את היכולת לבצעו (על רקע סולידריות לאומית או קבוצתית). התומכים בניסיונות לבודד או להחרים ממשלות ומשטרים, טוענים, כי פעולות כגון אלה יפגעו ביכולתם להמשיך לנקוט מדיניות בעייתית או אפילו לשרוד, וזאת באמצעות שלילת הלגיטימיות שלהם, המשאבים החומריים שבידיהם והתמיכה הניתנת להם מבית, תוך כדי העצמה – פסיכולוגית לפחות – של יריביהם מבית ומחוץ.

קשה לדלות מההיסטוריה מסקנות משכנעות שיכריעו במחלוקת זו, בדיוק מהטעם שהיא מערבת משתנים רבים כל כך, והניבה תוצאות מעורבות כל כך. עם זאת, כללית, דומה כי המידה בה ניתן ליחס שינויים במדיניות או במשטר לאמצעי הבידוד או החרם, מותנית בהיקף החרם וברוחב הקואליציה הרב־צדדית הערוכה לממשו; זו כנראה הסיבה לכך שפירוק משטר האפרטהייד בדרום אפריקה הוא אחד המקרים היחידים בהיסטוריה המוזכרים כדוגמה לשימוש יעיל ומוצלח בשיטה (אף על פי שבמקרה זה היה משקל גם לגורמי השפעה נוספים). ובכל זאת, מקרים מסוג זה נדירים למדי. על פי רוב, דומה כי לניסיונות לבודד שחקן ספציפי, כאשר אלו נעשים על ידי קואליציה צרה בלבד, לא כל שכן על ידי שחקן בינלאומי אחד

בלבד, נודעת השפעה מועטה על מדיניותו של השחקן הזה, ובוודאי על יכולת ההישרדות של משטרו. הדבר נכון גם כאשר המבוקד הוא מעצמת-על (כמו ארצות הברית), ומדינת המטרה היא מדינה קטנה, שהיתה תלויה במידה רבה בקשריה הדו-צדדיים עם אותה מעצמה (למשל קובה בימי משטר קסטרו). ואכן, ההסבר הבסיסי שנתנה מזכירת המדינה הילרי קלינטון להחלטת ממשל אובמה לנטוש את המאמץ של הממשלים הקודמים לבודד את איראן היה "זה לא עבד". אולי לא ניתן להתווכח עם אמירה זו, אך היא מזמינה את השאלה אם זה לא עבד מפני שלא היה יכול לעבוד אינהרנטית או מפני שהופעל על ידי מספר שחקנים בינלאומיים קטן מדי מכדי שיהיה יעיל.

הניסיון ההיסטורי

בהתחשב בהישגים הצנועים למדי של ניסיונות הבידוד, תמוה להיווכח שמדינות רבות כל כך התמידו בהם זמן כה רב. עם זאת, הרשימה מרשימה למדי. למעט המקרים של דרום אפריקה וקובה, הדוגמאות הבולטות יותר, רק מהתקופה שלאחר מלחמת העולם השנייה, שבהן הוטל חרם כולל מצד ארצות הברית הן על הרפובליקה העממית של סין, על לוב, על עיראק ועל איראן; מאמצים מצד אירופה להחרים ולבודד את הממשלה של אלכסנדר לוקאשנקו בבלרוס; דוקטרינת הלשטיין, שלפיה החרמה מערב גרמניה לא רק את הרפובליקה הגרמנית הדמוקרטית – ה-GDR (עד אימוץ ה-*ostpolitik* בידי הקנצלר וילי ברנדט), אלא גם מדינות אחרות שהכירו ב-GDR (עד אשר התברר כי מאמצים אלה לא נושאים פרי); מאמצי סין העממית לבודד את הרפובליקה של סין (טייוואן); ניסיונות הערבים לבודד את מצרים לאחר חתימת הסכם השלום עם ישראל ב-1979; וכמובן סירובן המתמשך של כל מדינות ערב (עד ההסכם ב-1979) ואיראן (מאז אותה שנה) לקיים כל שיג ושיח עם ישראל. מלבד הדוגמאות האלה של החרמת מדינות ובידודן, יש מקרים רבים של צד שלישי המחרים שחקניות שאינן מדינה, על פי רוב בשל מעורבותן בטרור. הדוגמאות הבולטות ביותר מהמזרח התיכון הן סירובה של ישראל ומדינות מערביות רבות לקיים מעורבות עם אש"ף (עד שנות השמונים), חזבאללה וחמאס.

מטבע הדברים, לא כל המקרים – אפילו ברשימה הלא ממצה שהוזכרה למעלה – חולקים מאפיינים זהים. בכמה מהמקרים מטרת הגורמים המבודדים הייתה לשכנע או לאלץ את היריבות "רק" לשנות מדיניות, בעניינים שונים החל בממשל פנימי (בלרוס) עבור לפיתוח נשק להשמדת המונים (איראן, עיראק, לוב, צפון קוראה) עד תמיכה בטרור או עיסוק בפועל בטרור (איראן, לוב, שחקנים שאינן מדינות). במקרים אחרים הייתה המטרה (או השאיפה לפחות) לגרום להתמוטטות הכוללת של המשטר או המערכת הפוליטית (כמו במקרים של דרום

אפריקה, סין העממית וקובה); ובמקרים הקיצוניים ביותר הייתה המטרה לשים קץ לקיומה של המטרה כישות פוליטית נפרדת (כמו מזרח גרמניה, טייוואן וישראל). ראוי לציין כי בשניים מתוך מקרים קיצוניים אלה – מזרח גרמניה וטייוואן – חזרו בהם, בסופו של דבר, המבודדים ממדיניותם, והגיעו למסקנה, כי מעורבות היא אכן מסלול מבטיח יותר להשגת המטרה האבסולוטית שלהם. רק בנוגע לישראל נמנעו יריבותיה באופן מוחלט והרמטי מיחסים עם ישראל, הן הרשמיים והן הלא רשמיים. נכונות כלשהי להתדיין בסוגיות שונות נעשתה מול צדדים שלישיים, בתקווה להפעיל לחץ על ישראל, ולא עם ישראל עצמה.

סוד הקסם של המעורבות

תהא מטרת אסטרטגיית הבידוד אשר תהא, היא הושגה לעיתים רחוקות מאד. יתר על כן, ישנן דוגמאות לממשלות (אלבניה, מיאנמר) שאף בודדו את עצמן במכוון כאסטרטגיה להישרדות משטריהן. בהתחשב בדוגמאות היסטוריות אלה, לא ברור מדוע בחרו גורמים רבים כל כך לאמץ גישה זו ולהתמיד בה תקופה ממושכת כל כך. רוב ההסברים נוגעים ליוקרה או לפוליטיקה פנימית, דהיינו אי-הנכונות להודות בכישלון המדיניות שננקטה או להודות בהשפעתן של קבוצות לחץ פנימיות. הגורם האחרון היה בולט במיוחד בארצות הברית ("הלובי הסיני" כביכול בשנות החמישים וקובנים-אמריקאים למן 1959), אף על פי שהוא אינו מוגבל לאותה מדינה או אפילו למדינות דמוקרטיות באופן כללי; ייתכן שהעמדה הנוקשה נגד "נורמליזציה" מכל סוג שהוא עם ישראל, אפילו במדינות שיש להן הסכמי שלום עם ישראל, ועל אחת כמה וכמה באלה שאין להן, היא גם ביטוי של רגישות לדעת הקהל הערבית, ללא קשר למידת הרודנות של משטרי מדינות אלה ברוב המובנים האחרים. גורמים אלה, אף על פי שאינם בלתי משמעותיים לחלוטין, לא הצליחו לגבור עם הזמן על מבחן התוצאות.

עם זאת, על פי אותו מבחן, ההיסטוריה של גישת המעורבות אינה

מרשימה הרבה יותר. הצלחתה המוזכרת ביותר היא הטֶרַנסֶפּוֹרְמַצְיָה של מזרח אירופה בשלהי שנות השמונים, המיוחסת לרוב למדיניות ה־*ostpolitik* של מערב גרמניה וצורות אחרות של מעורבות עם המערב במשך השנים (כינוסי פגוש, קשרים כלכליים, חילופי תרבות, הארגון לביטחון ולשיתוף פעולה באירופה/ בהלסינקי ועוד). אפילו מסקנה זו איננה ברורה לחלוטין. באותה מידה של

תהא מטרת אסטרטגיית הבידוד אשר תהא, היא הושגה לעיתים רחוקות מאד.

סבירות אפשר להניח כי הקומוניזם בברית המועצות ובמדינות הלוויין שלה במזרח אירופה היה לא פונקציונאלי וכי לחצים פנימיים התעצמו מאוד בשנות השמונים, כתוצאה של שילוב של שינויים טכנולוגיים (המזרח-גרמנים לפחות צפו זמן רב

בטלוויזיה של מערב גרמניה) ולחץ כלכלי שנגרם בעקבות מלחמה חסרת הכרעה ברורה באפגניסטן ומאמץ נואש להתחרות עם ארצות הברית במרוץ חימוש מואץ. מכל מקום, תוצאה אחת, בעלת משמעות היסטורית רבה ככל שתהיה, אין בה כדי לספק הוכחה ניצחת ליעילות היחסית הרבה יותר של גישת המעורבות.

אם כן, מדוע מגמת ההתכתשות בין אסטרטגיית הבידוד לאסטרטגיית המעורבות נוטה לטובת אסטרטגיית המעורבות, לפחות במערב? מלבד מבחן התוצאות, ההסבר הסביר ביותר נובע מהאמונה הגוברת שאין אינטרסים, אידיאלוגיות או זהויות סותרים אלא ש:

1. קונפליקטים אלה לרוב מוחרפים בשל אי-הבנות וחשדות מוגזמים, ושהדרך הטובה ביותר להתגבר על המכשולים ביישוב סכסוכים היא מעורבות. אמונה זו מבוססת על מחקר היסטורי אמפירי באשר לגורמים לפרוץ מלחמת העולם הראשונה ומלחמת קוראה – אף על פי שאינו מתייחס למלחמת העולם השנייה – וכן על ההתפתחות, במחצית השנייה של המאה העשרים, של האיחוד האירופי, שעבורו מעורבות הפכה לעיקרון קרדינאלי בתחום מדיניות החוץ.

2. גם אם המעורבות אינה מביאה בסופו של דבר לתוצאות הרצויות, הרי אין "טיעוני נגד" או סיכונים גדולים בניסיון עצמו, דהיינו שום נזק גדול לא ייגרם, אפילו במקרה של כישלון.

חשוב להדגיש כי ההיגיון בבסיס גישת המעורבות מתוחכם יותר מן האמירות הנדושות המושמעות לעתים קרובות להצדקתה. המצדדים בגישת המעורבות מזכירים לרוב את אמרתו של וינסטון צ'רצ'יל "לסת-בלסת תמיד טוב יותר מאשר מלחמה-מלחמה". מעורבות היא יותר מתקשורת גרידא, העשויה להיות מקודמת באינטראקציה ישירה, אך אינה מותנית בכך לחלוטין. שיחות יכולות

להתבצע בעזרה או אפילו באמצעות התיווך של צדדים שלישיים. תחת זאת, מעורבות משמעה גם מחוות ומעשים המכוונים כלפי הדרגים השונים, הנמוכים יותר, של המערכת הפוליטית, אמצעי התקשורת ודעת הקהל של הצד האחר. יתרה מכך, "מלחמה-מלחמה" איננה החלופה היחידה ל"לסת-בלסת". במקום מגעים כלשהם, אפשר גם לנקוט בסנקציות לא-אלים או לשמר את

גם אם המעורבות אינה מביאה בסופו של דבר לתוצאות הרצויות, שום נזק גדול לא ייגרם, אפילו במקרה של כישלון.

הסטטוס קוו. גם הקלישאה ש"שלום עושים עם אויבים" אינה מאלפת במיוחד; הרלוונטיות שלה מותנית בטיב האויב ובסוגי ההתנהגות והמדיניות שהוא נוקט ושעליהם נועדה המעורבות להשפיע.

אך בעוד שיש אויבים שאינם בני פיוס – העולם כולו לא מתחלק רק לשותפים נוכחיים ושותפים עתידיים – והתנהגויות או סוגי מדיניות מסוימים לא ניתנים לשינוי ללא אמצעים כופים, אפשר לטעון כי דברים אלה יכולים להיקבע רק במאמץ כן ואמתי באמצעות מעורבות. עם זאת, הדבר לא יכול להיעשות ללא סיכון או מחיר כלשהו. מחיר מידי כזה הוא הלגיטימציה דה־פקטו שמוענקת למושא המטרה של המעורבות, שעד כה הורחק ובודד. עצם קיום המעורבות עם אויבים מאשרת את חשיבותם או את ממשותם, והדבר מסביר מדוע גורמים כאלה צמאים כל כך לחשיפה תקשורתית של פגישות ומשאים ומתנים עם שחקנים בינלאומיים אחרים, אפילו (כמו במקרה של חמאס) כשהשחקנים הבינלאומיים שוליים בחשיבותם או נמנים עם "הברווזים הצולעים" של הפרלמנט הבריטי או עם נשיאים אמריקאיים לשעבר, שנפרדו מכהונתם לפני שלושה עשורים. זה איננו עניין של יוקרה בלבד. למעורבות של שחקנים בינלאומיים נודעות השלכות חשובות על מאזן הכוח המקומי והאזורי: הם מעצימים את השחקן המקומי או האזורי המשתתף בהם – פרשנים איראניים אחדים כבר הכתירו את קו הפעולה החדש של אובמה כהודאה בחולשה אמריקאית – תוך כדי ערעור הביטחון העצמי של יריביו או אויביו. במקרים רבים, יריבים מקומיים או אזוריים מתחרים על אהדתם של קהלים, שעמדותיהם מושפעות מתחושה של דינמיקה עתידית של כוח, כלומר, תחושה כי ההיסטוריה תתייצב לצידם. זו הסיבה שבשלה מתייחסות כמה מדינות ערביות, קואליציית 14 במאס בלבנון והרשות הפלסטינית בהיסוס, לרעיונות מערביים לקיום מעורבות עם איראן, חזבאללה וחמאס, בהתאמה.

שנית, גישת המעורבות טומנת בחובה את הסיכון שיוצרה יקריבו את הערכתם העצמית למען הצלחתה ויימנעו בשל כך מלהעריך נכונה את יעילותה. במקום להסיק כי היא אינה עובדת, הם ישכנעו את עצמם שהיא לפי שעה, אינה עובדת, ומה שנדרש אינו תיקון והתאמת מדיניות אלא השקעת מאמצים נוספים. נכון, דחף דומה עשוי לפעול כאשר מבקשים להפעיל מדיניות של כפייה או אפילו כוח צבאי; גם במקרה הזה קובעי מדיניות נוטים לזרוק "כסף טוב" (וכן משאבים אחרים וחיי אדם) אחרי "כסף רע", במקום להודות, ולו בשתיקה, בטעותם. ההבדל בין שני המקרים טמון בכך שמדיניות של מעורבות צפויה לעורר פחות לחץ בינלאומי ואפילו פנימי – בשלבים הראשונים לפחות. להבדיל מכך, קובעי מדיניות המתפתים לשקול מחדש את גישת המעורבות ייווכחו, כמעט בוודאות, כי בבואם לעשות זאת תייעץ להם הקהילה הבינלאומית כי מוקדם מדי להרים ידיים.

למרות שיקולים אלה, בשנים האחרונות נעשתה גישת המעורבות בולטת יותר ויותר באסטרטגיות המדיניות של המעצמות הגדולות, לא רק מפני שהחלופה שלה נתפסת כחסרת תוחלת (אם לא כחרב פיפיות), אלא גם משום שהמאמצים לממשה נתפסים כחשובים להפגת מתחים עם בעלות ברית ומדינות ידידותיות שפועלות

בהתאם לגישה זו, וכן הן חשובות לצבירת ההון הפוליטי – הפנימי והבינלאומי – הנחוץ, כדי לארגן סנקציות אפקטיביות יותר (לא-אלימות ואפילו צבאיות) אם לא תישא גישת המעורבות פרי. במילים אחרות, גישת המעורבות מתבקשת, או בשל הסיכוי שהיא תעבוד או משום שעצם המאמץ יאפשר למבצעי מדיניות זו להתגבר על מכשולים, בפרט של היעדר קואליציה בינלאומית רחבה דיה, שמנעו הצלחה בניסיונות קודמים לבדוד, להטיל חרם או להתעמת עם נשוא המטרה.

ארצות הברית ואיראן

זה עידן ועידנים גישת המעורבות היא אבן יסוד במדיניות האירופית. יתר על כן, ולהבדיל מן הדעות הרווחות, רק לעתים נדירות נעדרה לחלוטין גישה זו מהמדיניות של ארצות הברית. אך ממשל אובמה מאמץ גישה זו בצורה המוצגת (ומתפרשת) כשינוי מרכזי בהשקפת עולמה של ארצות הברית. בנאום ההכתרה של אובמה ובנאומים חשובים נוספים הוא הבהיר שוב ושוב את כוונתו להושיט יד פתוחה לאחרים ולהשאיר אותה פתוחה לכל מי שלא יגיב באגרוף קפוף. מזכירת המדינה קלינטון הצהירה על רצונה ב"איפוס מחדש" של היחסים עם רוסיה. איתותים רטוריים אלה לוו במחנות קונקרטיות. לקובה הציע אובמה הקלה במגבלות על העברות כספים והסדרי נסיעה של קובנים-אמריקאים לקובה, וקבלה מחודשת של קובה לארגון המדינות האמריקאיות (ה-OAS). לסוריה שלח אובמה שליח מיוחד ורמז על כוונתו לשלוח שגריר אמריקאי תושב לאחר כמה שנים שבהן המשרה לא הייתה מאוישת (שגריר יוחזר גם לוונצואלה). בפני העולם המוסלמי דיבר אובמה על רצונו ביחסי כבוד הדדי, אימץ עמדה אסרטיבית הרבה יותר בנוגע להתנחלויות ישראליות, מחק את הביטוי "מלחמה בטרור" מהלקסיקון הדיפלומטי האמריקאי, והוציא הנחיה לסגור את מתקן המעצר ל"לוחמים בלתי חוקיים" במפרץ גוואנטאנמו. עם זאת, השינוי הדרמטי ביותר – המגיע עד כדי התנערות מוחלטת ממדיניות קודמו – הינו יזמת אובמה לנהל מעורבות עם איראן.

ב־20 במארס 2009 פנה הנשיא אובמה ישירות לעם האיראני לרגל חג ה"נורוז" (ראש השנה האיראני) וציין כי יחתור להשגת נורמליזציה מלאה ביחסים עם איראן וכי הוא מכיר באיראן כרפובליקה אסלאמית. כמו כן הוא הכחיש כל כוונה לעודד החלפת המשטר, והתחייב למשא ומתן כולל ללא תנאים מוקדמים (כלומר לא עוד התעקשות על השעיית תכנית העשרת האורניום כתנאי מוקדם לשיחות). התבטאויות ומעשים אלה של אובמה הביאו כמה ממבקריו להכתיר את מדיניותו כרכה, אם לא נאיבית לחלוטין. אמת, לאובמה לא היה ניסיון רב בתחום מדיניות החוץ לפני שנכנס לתפקידו, והרקורד שלו מבית מעיד על השקפת עולם המחויבת לפשרה ולהימנעות מעימות, אך בממשלו מכהנים בכירים ויועצים שאי-אפשר להגדיר אותם כתמימים בכל הקשור להיכרות עם נפתוליה של המערכת

הבינלאומית, והסברה כאילו נוטה הנשיא למסלול של פייסנות הוא לכל הפחות מוקדם, אם לא דחוק לחלוטין. עם זאת, ניסיונות של מעורבות הן עם ידידים והן עם אויבים כבר נתקלו בהתנגדות. ידידים באירופה לא גילו נכונות לקבל לשטחם עצורים האמורים להשתחרר מגוואנטאנמו או להרחיב את תמיכתם במאמץ הצבאי באפגניסטן; אויבים, בפרט אלה שבצפון קוראה, ביצעו ניסויים בטיילים ובפצצות גרעיניות, שהיה בהם משום קריאת תיגר גלויה. נראה כי האתגר החשוב מכולם יהיה באיראן.

האיראנים כבר הפגינו גרסאות מתוחכמות יותר מקריאת התגר הצפון קוראנית. הם דחו בקשות להתחיל לאלתר במעורבות ועמדו על כך ששום דבר פרודוקטיבי לא יחל עד לאחר הבחירות לנשיאות באיראן ב־12 ביוני 2009. אין זה עניין של מה בכך, שכן צעד זה זיכה את איראן בכמה חודשים נוספים של עבודה ללא הפרעה על תכנית הגרעין שלה (ופסק זמן זה יתארך, קרוב לוודאי, בשל חוסר הוודאות ששוררת באיראן לאחר הבחירות). אמנם כן, יכולתה של איראן להמשיך ולנצל את נכונותה של ארצות הברית למעורבות כדי להוביל את תכנית הגרעין שלה לפריצת דרך כלשהי תהיה הקריטריון הקובע להכרעה אם גישת המעורבות, היא אסטרטגיה יעילה יותר מבידוד או אם תהיה נתונה בסופו של דבר לאותה הערכה כמו זו שגרסה מדיניות בוש, קרי, מדיניות המעורבות לא עבדה.

כדי להימנע מהתוצאה השנייה יידרשו אדריכלי המדיניות האמריקאית לצקת תוכן בתקוות הרבות כל כך שהושקעו בגישת המעורבות. בפרט, יהיה עליהם:

1. להגדיר ולקבוע סדר עדיפויות ליעדי מדיניות ברורים, בפרט בנוגע ליכולות הגרעין של איראן.
2. להגדיר חבילת תמריצים שיהיו מוכנים להעניק במקרה שלא יהיה די בהבהרות – בנוגע לאי־הבנות והבטחות של רצון טוב – כדי להשיג תוצאה מוסכמת.
3. לקבוע קריטריונים שיהיה אפשר לשפוט לפיהם אם התהליך מתקדם לקראת תוצאות רצויות או לפחות להבטיח שהוא יתקדם בכיוון הנכון, כלומר לקבוע מערכת של מדדי ביצוע.
4. לקבוע לוח זמנים או לפחות מסגרת כללית להשגת המטרות (משום שהזמן החולף הוא מרכיב בתכנית של איראן ומשום שחזרה לסטאטוס קוו של לפני המעורבות אינה חלופה מתקבלת על הדעת שניתן יהיה להגדירה כמוצלחת).
5. להגיע להבנה מוקדמת עם השותפים החשובים ביותר של ארצות הברית, בפרט באירופה, בנוגע למה שאפשר להגדיר "מאמץ בתום לב" להגיע ליישוב הסוגיה ללא צעדי אכיפה.
6. להכין תכנית חלופית למקרה שהמעורבות תתברר ככישלון.

כבר יש אינדיקציות לכך שכמה ממרכיבים אלה של אסטרטגיה עקבית מתגבשים; מזכירת המדינה קלינטון הצהירה, כי אם תיכשל המעורבות, תהיה התוצאה לחץ ברוטאלי מהסוג שאמריקה בימי בוש לא הייתה מסוגלת לנהל, אך אובמה, לאחר שנתפס כמי שעשה את המאמץ למעורבות, יוכל גם יוכל לו. הנשיא אובמה ציין, כי הוא מצפה שיוכל לעשות הערכה בנוגע לממשות התהליך עד סוף 2009 (כמה מיועציו אף ציינו את העצרת הכללית של האומות המאוחדות בסוף ספטמבר של שנה זו כמועד הקובע). אך עדיין אין סימן המצביע על גיבושה של גישה מקיפה ונמשך חוסר הוודאות בנוגע לאופן שבו מתכוון הממשל להפעיל את גישת המעורבות כמכשיר מדיניות מעשי. יתרה מכך, כמה מהמרכיבים של מדיניות יעילה, בפרט תיאום עם בעלות ברית אירופיות, שהן גם שותפות סחר מרכזיות של איראן, ושיתוף פעולה עמן, עלולים להתברר כבלתי ניתנים להשגה וככאלה שהם אפילו מעבר ליכולתו של אובמה להבטיח, ללא קשר לדימויו הציבורי כבעל ראש פתוח ולב פתוח.

הכוונה של הממשל האמריקאי לפתוח במעורבות עם איראן מובנת על רקע הכישלון של הגישות השונות שננקטו עד כה. לניסיון זה סיכויים קטנים להצלחה, אלא אם כן יגובשו כלל המרכיבים לאסטרטגיית מעורבות עקבית, ואפילו אז אובמה עלול לעמוד מול הדילמה שתיווצר כפועל יוצא מהמסקנה שלא מדיניות המעורבות ולא כפייה לא־אלימה יצליחו לפתור את הבעיה.

הערה

- 1 המונח "מעורבות" מוצע כאן לראשונה כתרגום למילה ENGAGEMENT. למילה מעורבות אין אזכור במילון רשמי כלשהו.